

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
завідувач кафедри
д.е.н., проф. Козак Ю.Г.
“ ____ ” _____ 2018 р.

Випускна робота
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності міжнародна економіка
за темою:

«Ефективність зовнішньоторговельної діяльності підприємства приладобудівної галузі (на прикладі ТОВ «Телекарт – Прилад»)»

Виконала: студентка 4 курсу, групи 3
спеціальності
6.030503 Міжнародна економіка
Гулакова Валерія Леонідівна

Науковий керівник д.е.н., професор
Козак Юрій Георгійович

Одеса - 2018 року

АНОТАЦІЯ

Гулакова Валерія Леонідівна, «Ефективність зовнішньоторговельної діяльності підприємства приладобудівної галузі (на прикладі ТОВ «Телекарт – Прилад»)» випускна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «Міжнародна економіка», Одеський національний економічний університет. Одеса, 2018.

Робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є зовнішньоторговельна діяльність приладобудівного підприємства.

У роботі розглядаються «Теоретико-методичні основи аналізу ефективності зовнішньоторговельної діяльності підприємства приладобудівної галузі» розглянуто теоретичні основи поняття «зовнішньоторговельна діяльність підприємства» та висвітлено особливості зовнішньоекономічної діяльності приладобудівних підприємств, проведено узагальнення чинників впливу на розвиток зовнішньоторговельної діяльності та розглянуто основні методики оцінки ефективності ЗЕД підприємства.

Зроблений комплексний аналіз показників фінансової, господарської, зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад», виявлено переваги та недоліки підприємства.

Запропоновано організаційні заходи щодо удосконалення умов проведення зовнішньоторговельної діяльності підприємства та розширення ринків збуту ТОВ «Телекарт-Прилад».

Ключові слова: зовнішньоторговельна діяльність, зовнішньоекономічна діяльність підприємств, методики оцінки ефективності ЗЕД підприємства.

ANNOTATION

Hulakova Valeriia, "The efficiency of foreign trade activity of the enterprise in the subsidiary industry (on the example of "The Telecard-Pribor" Ltd) on the receipt of educationally qualifying level of bachelor of speciality "international economy" the Odessa national economic university - Odessa, 2018

The work consists of three sections. The object of research is the foreign trade activity of the instrument-making enterprise.

The article deals with "Theoretical and methodological bases of the analysis of the efficiency of foreign trade activity of the enterprise of the instrument-making industry". The theoretical bases of the concept "foreign trade activity of the enterprise" are considered, and the peculiarities of foreign economic activity of instrument making enterprises are highlighted, generalizations of factors of influence on the development of foreign trade activity are carried out, and the main methods of evaluating the efficiency of foreign economic activity of the enterprise are considered.

The complex analysis of the indicators of financial, economic, foreign trade activity of "The Telecard-Pribor" was made, the advantages and disadvantages of the enterprise were revealed.

Organizational measures for improving the conditions for conducting foreign trade activities of the enterprise and expansion of the markets of "The Telecard-Pribor" are offered.

Key words: foreign trade activity, foreign economic activity of enterprises, methods of estimation of efficiency of foreign economic activity of enterprise.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПРИЛАДОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ	6
1.1. Сутність та основні принципи зовнішньоекономічної діяльності підприємства.....	6
1.2. Фактори, що впливають на зовнішньоекономічну діяльність підприємства.....	13
1.3. Методи оцінки ефективності зовнішньоторговельної діяльності підприємства приладобудівної галузі.....	20
Висновок до розділу I.....	28
РОЗДІЛ II АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД»	30
2.1. Загальна характеристика зовнішньоторговельної діяльності підприємства приладобудівної галузі ТОВ «Телекарт – Прилад».....	30
2.2. Аналіз експортних та імпорتنих операцій підприємства ...	40
2.3. Аналіз факторного впливу на ефективність зовнішньоторговельної діяльності	50
Висновок до розділу II.....	57
РОЗДІЛ III ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД».....	59
3.1. Диверсифікація як фактор підвищення ефективності зовнішньоторговельної діяльності підприємства	59
3.2. Розширення експортних ринків ТОВ «Телекарт – Прилад», як захід активізації зовнішньоторговельної діяльності підприємства.....	65
Висновок до розділу III.....	71
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ВСТУП

Актуальність дипломної роботи. У сучасних умовах зовнішньоекономічна діяльність є одним із найважливіших напрямків розвитку підприємництва. Вона являє собою систему економічних відносин, які складаються в процесі обміну ресурсами між державами та їх економічними суб'єктами. Завдяки їй забезпечується покриття потреб країн у сировині, матеріалах, паливі, енергоносіях, машинах, обладнанні та устаткуванні, товарах широкого вжитку, послугах. Разом з тим зовнішньоторговельна діяльність є суттєвим джерелом валютних надходжень до державного бюджету. В умовах переходу до ринку зовнішньоторговельна діяльність виступає невід'ємним напрямом підприємництва багатьох великих, середніх та малих фірм, які функціонують у промисловості, сільському господарстві, будівництві, зв'язку, у фінансовій сфері тощо.

Метою роботи є аналіз зовнішньоторговельної діяльності приладобудівного підприємства та розробка пропозицій щодо підвищення ефективності їх здійснення.

Завдання роботи полягають у наступному:

- розкрити сутність та основні принципи зовнішньоекономічної діяльності підприємства;
- розглянути фактори, що впливають на зовнішньоекономічну діяльність підприємства;
- дати загальну характеристику зовнішньоторговельної діяльності ТОВ «Телекарт–Прилад»;
- проаналізувати експортні та імпорتنі операції ТОВ «Телекарт – Прилад»;
- визначити шляхи підвищення ефективності зовнішньоторговельної діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад».

Об'єктом дослідження є зовнішньоторговельна діяльність приладобудівного підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні основи та практичні заходи щодо підвищення ефективності зовнішньоторговельної діяльності підприємства приладобудівної галузі.

Методи наукових досліджень. Під час написання дипломної роботи було використано такі методи, а саме: метод математичного аналізу, завдяки якому були проведені розрахунки експортно/імпоротної діяльності підприємства; метод спостережень, який полягав у порівнянні основних економічних показників підприємства; метод ситуаційного моделювання, за допомогою якого було окреслено шляхи щодо підвищення ефективності зовнішньоторговельної діяльності підприємства.

Інформаційну базу дослідження складають праці українських та зарубіжних науковців, періодичні видання з міжнародної економіки, статистична звітність ТОВ «Телекарт – Прилад», наукові видання, а також законодавчі акти, які регулюють зовнішньоекономічну діяльність. Дана проблема вивчали Гайченя М.А., Дроздова Г.М., Козик В.В., Козак Ю.Г. та інші науковці – економісти.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів та висновків.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи опрацьований матеріал дипломної роботи, можна дійти наступних висновків. Зовнішньоторговельна діяльність підприємства - це сфера господарської діяльності, пов'язана з міжнародною виробничою і науково-технічною кооперацією, експортом та імпортом продукції, виходом підприємства на зовнішній ринок. Важливим параметром, який слід розглядати під час випуску продукції на ринок є ефективність.

Ефективність – це показник співвідношення ефекту та витрат на його виконання, що показує певний результат діяльності підприємства. На неї впливає безліч факторів, найголовнішими з яких є внутрішні та зовнішні. Внутрішні фактори – фактори, які пов'язані з діяльністю підприємства, передбачають внутрішнє формування підприємства, можуть впливати як позитивно, так і негативно на зовнішньоторговельну діяльність підприємства. Зовнішні фактори пропонується поділити на чинники макросередовища та мікросередовища. Макросередовище складається з елементів, які не знаходяться у зв'язку з підприємством постійно, але впливають на формування загальної атмосфери бізнесу. Мікросередовище - це середовище, елементи якого прямо і постійно впливають на діяльність підприємства. На рівні підприємства під економічною ефективністю зовнішньоторговельних операцій розуміють ступінь збільшення доходу від цих операцій. Головним критерієм економічної ефективності є прибуток. Визначення ефективності зовнішньоекономічних операцій зумовлює ступінь зацікавленості підприємства у виході на світовий ринок, дає змогу обмірковувати окремі пропозиції щодо закупівлі та продажу певних товарів. Отримані дані можуть бути використані при розробці планів експорту та імпорту підприємства, при оцінюванні структури та напрямків зовнішньоторговельного обігу. Наступним чинником, який впливає на підвищення ефективності організації зовнішньоторговельної діяльності є аналіз конкуренції на ринку. Наявність навіть незначної загрози з боку конкурентів не можна ігнорувати. Для того, щоб вижити в конкурентній

боротьбі і досягти успіху, обов'язково необхідно використовувати можливості комплексу маркетингу. Це пояснюється тим, що на основі маркетингової діяльності проводиться більшість комерційних операцій підприємства. Вибір найбільш сприйнятливої та ефективної організаційної структури управління ЗЕД підприємства залежить не лише від розглянутих факторів, а й від методів виходу на зовнішні ринки: вихід через власну зовнішньоторговельну фірму зовнішньоекономічних зв'язків або вихід за допомогою посередників.

Тобто, основною метою фірми на ринку є отримання максимального прибутку при мінімальних витратах, досягти такого результату можна тільки прийняттям ефективних управлінських рішень. Прийнятих рішень щодо управління ЗЕД підприємства здійснюється шляхом розрахунку різноманітних економічних показників ефективності, які представлені в першому розділі дипломної роботи.

У другому розділі дипломної роботи проведено дослідження ефективності зовнішньоторговельної діяльності одеського приладобудівного заводу ТОВ «Телекарт – Прилад». Підприємство «Телекарт – Прилад» було засноване в 1995 році в місті Одесі. За організаційно – правовою формою є товариством з обмеженою відповідальністю. Основним напрямком діяльності ТОВ «Телекарт-прилад» є розробка і серійне виробництво телекомунікаційного устаткування і систем, приладів і автоматизованих систем урахування електроенергії, систем електронних платежів з використанням smart-карт і товарів народного споживання. Продукція підприємства поставляється до України, Білорусі, Молдови, Туркменістану, Азербайджану, Казахстану, Узбекистану, Болгарії, Латвії - найбільшим телекомунікаційним операторам, енергопоставляючим компаніям, промисловим і іншим споживачам.

Перехід до ринкової економіки вимагає від підприємства підвищення уваги до ефективності торговельної діяльності, аналізу економічних показників і виявленню резервів поліпшення їх стану. Важлива роль у реалізації цієї задачі приділяється аналізу господарської діяльності торгових

підприємств. Нами було проаналізовано основні економічні показники діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад», з яких є очевидним, що підприємство має тенденцію до зростання та нарощування обсягів прибутку. Незважаючи на збиток підприємства у 2014 році, спостерігається значне зростання у 2015 – 2016 роках. Прибуток ТОВ «Телекарт – Прилад» у 2017 році склав 95 775 тис.грн.

Основним джерелом валютних надходжень підприємств залишаються експортно - імпорتنі операції. Під експортно – імпортними операціями розуміється комерційна діяльність, пов'язана з купівлею - продажем товарів, які мають матеріально -речову форму. За даними офіційними даними бухгалтерської звітності, ми розрахували оцінку економічного ефекту експортних операцій ТОВ «Телекарт - Прилад» за 2016 – 2017 рр. З отриманих даних очевидним є той факт, що підприємство у 2017 році збільшило виручку від реалізації експортної продукції на 3538080 тис.грн. порівняно з минулим роком, що позитивно характеризує торговельну діяльність підприємства.

У сучасних умовах нестабільності та невизначеності особливо актуальним постає питання дослідження та врахування усіх факторів, що впливають на платоспроможність підприємства для його успішної діяльності. Платоспроможність і ліквідність характеризують фінансовий стан господарюючого суб'єкта, його наявні та потенційні можливості ефективної діяльності. Це свідчить про можливість підприємства успішно виконувати свої грошові зобов'язання перед іншими суб'єктами ринку. Розглянувши та проаналізувавши показники платоспроможності підприємства ТОВ «Телекарт – Прилад» слід сказати, що підприємство є високоліквідною організацією, що вчасно виконує свої зобов'язання.

Отже, з отриманих даних у другому розділі можна дійти висновку, що ТОВ «Телекарт – Прилад» є сучасним підприємством, яке націлене на збільшення обсягів продажу товарів та послуг і збільшення прибутків від основної діяльності.

У ході написання третього розділу дипломної роботи було запропоновано такі шляхи підвищення зовнішньоторговельної діяльності аналізуючого підприємства:

- випуск нової конкурентоспроможної продукції шляхом надання певних знижок при її експорті;
- освоєння нових сегментів, адже услід за структурними змінами, що вже відбуваються в торгівлі і дистрибуції, викликаними розвитком роздрібних мереж, починаються структурні зміни в промисловості;
- обмеження імпоротної залежності підприємства;
- диверсифікація, як процес появи нових форм та напрямів діяльності підприємства, в результаті чого можна досягнути мінімізації ризиків і формування ефективної структури управління;
- нарощування експортного потенціалу за рахунок конверсії оборонних галузей промисловості («Акація» ТОВ «Телекарт – Прилад»), розвитку форм виробничого співробітництва із зарубіжними партнерами, створення умов для переливу міжнародного капіталу та робочої сили;
- удосконалення маркетингової складової своєї діяльності;
- постійний пошук шляхів мінімізації витрат на організацію та реалізацію зовнішньоекономічних операцій, оскільки значна частка витрат на підприємстві припадає саме на їх організацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04.1991р. №959-XII Режим доступу [Електронний ресурс]: search.ligazakon.ua
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991р. № 959-XII, зі змінами та доповненнями.
3. Офіційні матеріали звітності ТОВ «Телекарт-Прилад» за 2013-2017 рр.
4. Башина О. Э. Общая теория статистики / О.Э. Башина, А.А. Спирина. – М.: Финансы и статистика, 2011. 3– 440 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Загальні засади експортно-імпортової діяльності // Облік і аналіз в ЗЕД: Підручник. – Вид. 2-ге, доп. і переробл. – Житомир: ПП Рута, 2001. – 542с.
6. Володина Н. Г. Модель принятия решения о реализации программ диверсификации в организациях молочного подкомплекса России / Н. Г. 195 Володина, Е. А. Кузнецова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2013. - № 1(3). - С. 76-81.
7. Гайченя М.А. Фактори впливу на ефективність експортної діяльності виробничих підприємств будівельної галузі / М.А. Гайченя, Т.В. Пятак
8. Градобоев Е. В. Особенности оценки эффективности деятельности промышленных предприятий: автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. экон. наук / Е. В. Градобоев. – Иркутск, 2009. – 24 с.
9. Дроздова Г. М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємств : навч. посіб. для студ. вузів / Г. М. Дроздова. – К.: Центр навчальної літератури, 2004 – 247 с.
10. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства: [навч. посібник] / Г.М. Дроздова. – К.: Вид-во ЦУЛ, 2002. – 172 с.
11. Жмайлова О.Г., Кобзар І.О. До питання оцінки ефективності експортно-імпорتنих операцій / ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»,

- м. Суми // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2014/Economics/2_162635.doc.htm.13.
12. Ковтун Е.О. Планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Е.О. Ковтун, В.М. Швець. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67915.doc.htm.
13. Ковтун О. А. Основні підходи до визначення цілей та типів диверсифікації виробництва / О. А. Ковтун // Інвестиції: практика та досвід. — 2007. — №22. — С. 35 — 38. 3.
14. Козак Ю.Г. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон [монографія]. / Ю. Г. Козак, Н. В. Притула, О. А. Єрмакова та Уханова І. О., Сулим О. В., Осипов В. М., Таваліка Г. Т., Пономарьова Г. О., Постова Н. А., Швагер О. Р. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 240 с.
15. Козак Ю.Г. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: навчальний посібник / за ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, І.Ю. Сіваченка. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 792 с.
16. Козик В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти: Навч. посібник /Козик В.В., Панкова Л.А., Карп'як Я.С. та ін. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 608 с.
17. Корінько, М.Д. Диверсифікація як стратегія розвитку [Текст] / М. Д. Корінько // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5. – С. 12–17.
18. Кредисов А., Дерев'янко О. Конкурентоспроможність підприємства та стратегія просування його експорту на світовому ринку // Економіка України. – 1999. - № 5. – С. 56-59.
19. Крикунова В.М. Чинники, динаміка і структура зовнішньоторговельної діяльності підприємств України / В.М. Крикунова, С.В. Фомішин // Економічні інновації. – 2013. – С. 92–101
20. Куценко А. В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємства споживчої кооперації України: монографія / А. В. Куценко. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 205 с.

21. Мадрига Г. М. Теоретичні підходи до аналізу факторів впливу на ефективність діяльності малих підприємств / Г. М. Мадрига // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. – № 739 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 16–21.
22. Падерин И. Д. Научные и практические аспекты повышения экономической эффективности современного предприятия / И. Д. Падерин // Вісник Академії економічних наук України . – 2003. – № 1. – С. 89–95.
23. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. - 2-е изд., испр. М.: ИНФРА-М, 2005. 479 с
24. Рац О. М. Визначення сутності поняття «ефективність функціонування підприємства» / О. М. Рац // Економічний простір: зб. наук. праць. – № 15. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2008. – С. 275–285.
25. Реутов В.Е. Управление конкурентоспособностью: [монография]/ В.Е. Реутов, Н.З. Вельгош.- Симферополь: Таврия 2005. 200с.
26. Трубочанин В. В. Диверсификация производства на промышленных предприятиях: концепции, методы, модели [Текст]: монография / В. В. Трубочанин; НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. – Донецк: Апекс, 2010. – 315 с.
- 27.Тюріна Н.М. Сутнісні характеристики експортного потенціалу/ Н.М. Тюріна. Є.О. Шелест// Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.- 2012. - №4 с. 189-196
28. Тютюнник В. Факторний аналіз прибутку // Справочник экономиста. – 2010. – № 10. – С. 35- 42.
29. Фатенок-Ткачук А.О. Аналізування факторів впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств / А.О. Фатенок-Ткачук // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – № 17. – С. 93-100.
30. Щербак В. Г., Лозенко А. П. Проблеми проникнення вітчизняних підприємств на зовнішні ринки // Фінанси України. – 1999. - № 4. – С. 58-61.

31. Ютовець О.П. Основні цілі диверсифікації виробництва в лісовому господарстві / О. П. Ютовець // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць - Львів: РВВ НЛТУ України, 2011. - Вип. 21.13. - С. 336-341.
32. Ященко О. І. Економічні та соціальні аспекти оцінки ефективності / О. І. Ященко , О. П. Романюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.6 – С. 237–238.
33. Axinn, C.N., Savitt, R., Sinkula, J.M., and Thach, S.V. Export Intention, Beliefs, and Behaviors in Smaller Industrial Firms // Journal of Business Research. — 1995. — 32. — pp. 49—55.